

Norske arkitekters
landsforbund

Josefinesgate 34, 0351 Oslo
nal@arkitektur.no

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep 0032 Oslo
postmottak@kmd.dep.no

Innspill til nasjonal handlingsplan for bærekraftsmålene

Norske arkitekters landsforbund (NAL) er en fagideell medlemsorganisasjon for arkitekter i Norge med godkjent arkitektutdanning tilsvarende sivilarkitekt eller master i arkitektur. Arkitektur omfatter i vid forstand alle våre menneskeskapte omgivelser. Arkitektur- og planleggingskompetanse er avgjørende for at byggenæringen kan finne gode løsninger på FNs bærekraftsmål og andre viktige samfunnsutfordringer.

Stortingskomite for bygde omgivelser

Et samlet arkitektfaglig miljø i Norge har i sin felles politiske plattform *God arkitektur for et bedre samfunn* (2020-2021) som hovedmål at bygde omgivelser blir et eget, overordnet politikkområde:

Helhetlig og integrert planlegging av samfunnets bygde omgivelser krever tverrpolitisk fokus og målrettet innsats. Bygde omgivelser har stor betydning i alle deler av samfunnet. Derfor er det politiske ansvaret for feltet i dag fordelt mellom mange ulike politiske områder.

Det er ingen fagkomite på Stortinget som behandler kvalitet i bygde omgivelser som helhet. Familie- og kulturkomiteen behandler kultur og kulturminner, Energi- og

miljøkomiteen behandler miljøvern, Transport- og kommunikasjonskomiteen behandler transport og Kommunal- og forvaltningskomiteen behandler kommunal forvaltning, regional- og distriktspolitikk, rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner, innvandringspolitikk, boligforhold, bygningssaker og regional planlegging. Denne oppdelingen gjør det vanskelig for samfunnet å dra full nytte av arkitektfagenes kompetanse og bidrar til en fragmentering av fagenes ansvar og helhetlige tilnærming. Samtidig øker behovet for god og bærekraftig samfunnsplanlegging i takt med trender som befolkningsvekst, økt migrasjon, sentralisering og klimaendringer.

Tiden er moden for å sikre en tverrsektoriell og langsiktig helhetlig politisk prioritering av spørsmål knyttet til de bygde omgivelsene i samfunnsplanleggingen.

Denne arkitekturpolitiske plattformen har derfor et todelt, overordnet hovedmål:

1. Bygde omgivelser formaliseres som et eget, overordnet politisk saksområde med egen stortingskomite. Et tydelig og helhetlig politisk ansvar for den samlede fysiske planleggingen gjennom en egen fagkomite på Stortinget, vil samle politiske prioriteringer og sikre en større positiv samfunnseffekt av det som planlegges og bygges. En samling av dette ansvarsområdet vil være en sentral adresse for effektive politiske innspill, og vil også kunne rette tydelige forventninger til arkitektbransjen.

2. Det gjøres en offentlig utredning av hvordan målene for og organiseringen av den fysiske planleggingen svarer på samfunnets framtidige forventninger og behov. Den samlede bygg- og anleggsvirksomheten har store utfordringer knyttet til bærekraft, ressursbruk og utslipp, og krever enorme investeringer. Manglende mål og koordinering gjør at betydelige merverdier og muligheter for positive, langsiktige samfunnseffekter går tapt. Det er behov for en offentlig utredning som ser på hvordan system og praksis bedre kan realisere potensialet for verdiskaping og samfunnsnytte i det som planlegges og bygges.

Norske arkitekters landsforbund har i tillegg følgende ønsker til handlingsplanen:

Målgruppe og mål: Hvem handlingsplanen skal rette seg mot og hva skal vi oppnå:

- En handlingsplan for bærekraftsmål må rette seg mot hele samfunnet, men presiseres for ulike fag og samfunnsfelt
- For arkitekter betyr dette tydelige forskriftskrav

- Det er derfor viktig at beslutningstakere og utbyggere får krav og forventninger om det samme.
- Like viktig som krav, er insentiver og støtteordninger som stimulerer til eksperimentering og utvidet tverrfaglig samarbeid.
- Krav til bestillerkompetanse som ivaretar bærekraftsmål

Innretning: *Hvordan selve dokumentet bør innrettes for at det skal bli et nyttig verktøy for næringsliv, sivilsamfunn, akademia og offentlig sektor:*

- Dokumentet må sette tydelige, strategiske mål - som blir forstått, og som er dokumentert: målene må vise til forskningsbasert kunnskap, og være koherente på et globalt nivå.
- For bygg og anlegg, kan det i større grad settes funksjonsbaserte krav som tillater større grad av eksperiment og innovasjon
- Dokumentering må skje etter kvalifiserte metoder og standarder, som gjør målinger og dokumentasjon sammenliknbar og etterrettelig. Som eksempel må krav til dokumentasjon av CO₂ –emisjon betyr det å innbefatte materialenes livsløpsregnskap - inklusiv transport, samt dokumentert opphav og krav til bærekraftig produksjon og distribusjon i alle ledd.

Problembeskrivelse: *Hvilke utfordringer som står i veien for å nå bærekraftsmålene i Norge innen 2030, og hvilke dilemmaer vår sektor møter, og hvordan vi skal løse disse dilemmaene:*

Utfordringene ligger på alle nivå; fra produksjon av råvarer og materialer, distribusjon og transport, til bygging og implementering. Det er i dag for stor mulighet til 'grønnvasking' av de ulike faser i prosessen. Byggebransjen er en sterkt konkurranseutsatt bransje, der kostnadsreduksjon ofte står i veien for de beste miljøvalg.

- Miljøvalg må i større grad premieres, f.eks. ved at transport (og Co₂-emisjon) bør få en større kostnad.
- Kreve et regnskap der optimale miljø- og klimavalg verdsettes og forurensning og dårlig produksjon skattlegges. Dette er også et godt insentiv for bedre arkitektoniske valg.

Måling/rapportering: *Hvordan handlingsplanen kan bidra til bedre måling og rapportering i vår sektor:*

En handlingsplan kan bli en bransjestandard som følges. Men det forutsetter at planen er godt begrunnet, og at de tiltak som foreslås er etterrettelige og forståelige.

Tiltak: Hvilke konkrete forslag til tiltak regjeringen bør vurdere i handlingsplanen:

- Det bør settes krav til alle ledd i arkitektur og bygningsproduksjonen - inkludert planlegging. Det betyr konkrete miljøkrav og konkrete (og gode) måleverktøy og standarder. I tillegg bør dette ses i kombinasjon med kompetansekrav for prosjektering og produksjon.
- For å sikre god og relevant kunnskap om bærekraft og miljø, må dette tas med som ansvarsområder som skal besettes med ansvarsrett for rett kompetanse - ikke bare for spesifikke tekniske krav, men også på overordnet samfunnsnivå.
- Norske arkitekters landsforbund har levert en modell for et nytt ansvarsrettssystem som fremhever betydningen av miljø og bærekraft som samfunnets kritiske tema som i plan- og byggesaker bør tillegges arkitektens ansvarsområde – i form av helhetlig og overordnet ansvar for konsept og kontekst (se NALs høringsvar til KMDs høring om byggkvalitetsutvalgets utredning). Dette er konkrete forslag som viser hvordan også bærekraftsmål kan implementeres som ansvarsbelagte områder i plan- og byggesaker. NAL har førstehånds kompetanse på saksområdet og bidrar gjerne direkte i den videre prosessen.

Oslo, 10. november 2020

Med hilsen
Norske arkitekters landsforbund

Kai Reaver
Prosjektleder
Arkitekt MNAL

Camilla Moneta
Fagsjef, NAL
Arkitekt MNAL

Gisle Løkken
President, NAL
Arkitekt MNAL